

**Академічна доброчесність:
досвід полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка**

Анотація. В статті акцентовано увагу на академічній доброчесності як важливому факторові забезпечення якості вищої освіти. У зв'язку із цим, проаналізовано досвід Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Ключові слова: академічна доброчесність, здобувач вищої освіти, освітній процес, заклад вищої освіти.

Abstract. The article focuses on academic integrity as an important factor in ensuring the quality of higher education. In this regard, the experience of Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko was analyzed.

Keywords: academic integrity, student of higher education, educational process, institution of higher education.

Постановка наукової проблеми. «Academic integrity» або «академічна доброчесність» – все частіше можемо чути ці поняття в освітянській спільноті закладів вищої освіти, особливо в контексті забезпечення і гарантування якісної освіти. «Academic integrity» у точному перекладі – «академічна довершеність», «академічна повнота», «академічна цілісність» стає неодмінною ознакою вищої освіти і професійної підготовки майбутніх фахівців. У цьому контексті звернення до заявленої теми вважаємо актуальним і доцільним, особливо для здобувачів вищої освіти, що і становить мету даної статті.

Виклад основного матеріалу. З 2020 року проблема академічної доброчесності почала стрімко висвітлюватися в інформаційному просторі. Міжнародний центр академічної доброчесності при Ратлендському інституті етики, Університет Клемсон в Південній Кароліні розробив важливий документ «Фундаментальні цінності академічної доброчесності» (Fishman 2012), в якому це поняття визначається, як «відданість академічної спільноти шістьом фундаментальним цінностям: чесності, довірі, справедливості, повазі, відповідальності, мужності» [3]. Цінності академічної доброчесності безпосередньо пов'язані з її принципами: законності та верховенства права; свободи та людської гідності; професіоналізму та компетентності; колегіальності й прозорості; чесності і порядності; справедливості та толерантності; партнерства і взаємодопомоги; поваги та взаємної довіри; самовдосконалення і саморозвитку; персональної відповідальності та роботи на результат.

Закон України «Про освіту» визначає академічну доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень [1].

У Кодексі академічної доброчесності Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (ПНПУ імені В.Г. Короленка) зазначено, що академічна доброчесність – «це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [2]. Академічна доброчесність визнається засадничим принципом здійснення освітньої, наукової, інноваційної діяльності в університеті, однією з основоположних засад корпоративної етики та необхідним елементом освітнього процесу.

В даній статті оглядово зупинимося на забезпеченні академічної доброчесності при підготовці здобувачів вищої освіти, для яких ця процедура передбачає (із Кодексу академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка): 1) самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими

освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); 2) посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; 3) дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; 4) надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації [2, с. 3].

У Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка з метою реалізації основних положень академічної доброчесності проводиться потужна всебічна робота – від чітко укладеної внутрішньої нормативної бази, яка регулює процедурні моменти, визначає механізми упровадження і контролю за системою забезпечення академічної доброчесності, – до власного прикладу викладачів, які своїми досягненнями і працею демонструють дотримання принципів і правил академічної етики і доброчесності. Система забезпечення академічної доброчесності в університеті містить: нормативно-правову базу; структурні підрозділи, які впроваджують систему забезпечення академічної доброчесності; механізми впровадження і контролю за системою забезпечення академічної доброчесності; систему правоосвітньої та правовиховної роботи (інформаційна, консультативна, корекційна діяльність) [2, с. 4].

На сайті університету у вкладці «Академічна доброчесність» <http://pnpu.edu.ua/pro-pnpu> можемо знайти наступні документи: «Кодекс академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка», «Наказ ректора ПНПУ імені В.Г. Короленка про комісію з академічної доброчесності», «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату ПНПУ імені В.Г. Короленка», «Положення про комісію Вченої ради з академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка», «Комісія з академічної доброчесності вченої ради ПНПУ імені В.Г. Короленка (склад)», «Академічна доброчесність (Національне агентство із забезпечення якості освіти)», «Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (SAIUP)». Все знаходиться у відкритому доступі за відповідними посиланнями і надає можливість учасникам освітнього процесу у зручний для них час ознайомитися із політикою, стандартами і процедурою дотримання академічної доброчесності в університеті.

Так, зокрема «Кодекс академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка» (2022 р.) містить загальні положення щодо академічної доброчесності, у цьому контексті висвітлює обов'язки учасників освітнього процесу, механізми і процедуру дотримання академічної доброчесності. Особлива увага в документі приділяється відповідальності за порушення академічної доброчесності, порядку виявлення та встановлення фактів її порушення, порядку розгляду апеляцій на рішення щодо академічної відповідальності, механізмам впровадження та відповідальності учасників освітнього процесу за порушення норм кодексу академічної доброчесності. «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату ПНПУ імені В.Г. Короленка» (2022 р.) розкриває мету і завдання запобігання і виявлення академічного плагіату, містить визначення термінів («автор», «твір», «академічний текст», «цитата», «звіт подібності», «унікальність твору (роботи, матеріалу)», «плагіат», «плагіат академічний», «різновиди плагіату»), висвітлює заходи щодо запобігання академічному плагіату, розкриває порядок перевірки академічних текстів на плагіат. Питання академічної доброчесності піднімаються Комісією з питань академічної доброчесності вченої ради університету, яка діє згідно «Положення про комісію Вченої ради з академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка», обговорюються на засіданнях кафедр, вчених рад факультетів та вченої ради університету.

Інформування здобувачів про стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, її популяризацію здійснює Комісія вченої ради з академічної доброчесності, яка надає консультативну та методичну допомогу учасникам освітнього процесу у діагностиці, оцінці та рекомендаціях наукових досягнень в контексті академічної доброчесності. Велика робота щодо інформування здобувачів здійснюється й викладачами, які читають навчальні дисципліни (політика щодо академічної доброчесності представлена в силабусах навчальних

дисциплін у рубриці «Політика курсу»); керівниками кваліфікаційних робіт, які приділяють увагу формуванню у здобувачів навичок роботи з надійними джерелами інформації, дотриманню норм авторського права, доброчесності запозичень та ні.; працівниками бібліотеки, які надають консультації із правил використання чинних стилів посилання і цитувань у наукових роботах, проводять науково-методичні семінари щодо дотримання культури академічної доброчесності та ін.

Важливим процедурним аспектом дотримання в університеті академічної доброчесності є запровадження інструментів протидії її порушенням, зокрема антиплагіатної системи перевірки текстових документів на унікальність. Послуга надається бібліотекою імені М.А. Жовтобрюха Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка. Університет має доступ до перевірки наукових робіт на ознаки плагіату засобом сервісу Unicheck, що закріплено підписаною Угодою про співпрацю (20.09.2019 р. – 31.12.2025 р.) з відповідною антиплагіатною системою. Потребує підкреслення і той факт, що в університеті функціонує мережевий сервіс відкритого доступу «Інституційний репозитарій» як відкритий цифровий архів інтелектуальної творчості науковців – «IRPNU» (Institutional Repository of Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University – <http://dspace.pnpu.edu.ua>). На сайті бібліотеки університету у вкладці «Академічна доброчесність» (<http://lib.pnpu.edu.ua/akademichna-dobrochesnist>) у відкритому доступі знаходимо також «Методичні рекомендації до організації, виконання та захисту курсової роботи у ПНПУ імені В.Г. Короленка», «Методичні рекомендації до організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт у ПНПУ імені В.Г. Короленка», ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», Міжнародні стилі цитування та посилання в наукових роботах та ін. Заходи профілактики порушення академічної доброчесності обговорюються на засіданнях кафедри.

Висновки. Отже, в Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка діє система забезпечення академічної доброчесності, яка ґрунтується на засадах законності, свободи і людської гідності, професіоналізму та компетентності, чесності і порядності, відкритості і прозорості, поваги і взаємної довіри. Задля ефективного дотримання норм і правил академічної доброчесності, а отже, і з метою забезпечення якості вищої освіти, рекомендуємо здобувачам своєчасно ознайомитися і вивчити особливості функціонування цієї системи в університеті.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про освіту». *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2017, № 38-39, ст. 380. 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Кодекс академічної доброчесності ПНПУ імені В.Г. Короленка. 2022. URL: <http://pnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/10/kodeks-akademichno%D1%97-dobrochesnosti-pnpu-imeni-v.-g.-korolenka.pdf>
3. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий концепт. 2020. URL: <https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsiya-chy-diyevyi-kontsept/>